

พิธีกรรมด้านไสยศาสตร์ที่ปรากฏในการแสดงโขน

The Appearance of Superstition Rituals in Khon Performance.

ว่าที่ ร้อยตรี คุณกร รตนสิปปกร*
นิวัฒน์ สุขประเสริฐ*
ศุภชัย จันทร์สุวรรณ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ในบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ 2) พิธีกรรมที่ปรากฏในการแสดงโขน ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาและซุบหอกกบิลพัท 3) วิเคราะห์กระบวนการประกอบพิธีกรรมในการแสดงโขนตอนทศกัณฐ์ทำพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาและซุบหอกกบิลพัท

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ เป็นการแสดงพิธีกรรมในการบูชาเทพเจ้าตามหลักการทางศาสนาพราหมณ์และให้ความสำคัญต่อหลักการทางพุทธศาสนา บทพระราชนิพนธ์ที่มีความเชื่อทั้งไสยขาวและไสยดำในการทำพิธีกรรม 2) พิธีกรรมที่ปรากฏในการแสดงโขน ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาและซุบหอกกบิลพัท ได้แก่ องค์ประกอบที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น โรงพิธี ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วย การเข้าสู่พิธีกรรม การทำพิธีกรรม การออกจากพิธีกรรม และการใช้เพลงหน้าพาทย์ ทั้งนี้ ผู้ทำบทที่นำมาใช้ในการแสดงจะต้องมีความรู้เรื่อง การแสดงโขนเป็นอย่างดี 3) กระบวนท่ารำ แสดงให้เห็น

ถึงความเชื่อด้านไสยศาสตร์ โดยการกำหนดเพลงหน้าพาทย์ เพื่อให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม เช่น พราหมณ์เข้า ตระสันนิบาต เป็นกระบวนท่ารำที่สืบทอดกันมาจนเป็นจารีตในการแสดงโขนหาก ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ผู้แสดงท่ารำต้องแสดงออกด้วยความตั้งใจและความเคารพ

คำสำคัญ : พิธีกรรม ไสยศาสตร์ การแสดงโขน

Abstract

The Purposes of this research were to study: 1) the superstitious beliefs in the royal literature Ramayana through the Ramayana version of King Taksin, King Rama 1, 2 and 6 that has been existed in the Khon performance. 2) the dance postures accompanying with the ritual in Khon performance towards episode of Ravana makes acid sand burning the angel's image and 3) Kabillapat spear plated from the royal literature Ramayana in Ramayana versions

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

of King Taksin, King Rama 1, 2 and 6.

The research results were firstly; the superstitious beliefs in the royal literature Ramayana is a belief of the worship of god according to the Brahmin principle and a significance of Buddhism principle which are believed in white and black magic. Secondly, the ceremony is the only once made and appeared in the Khon performance episode of Ravana makes acid sand burning the angel's image and Kabillapat spear plated. Thirdly, the white and black magic belief is considered as doing a good thing and doing a bad thing and represents a cause and motivation as well as essential elements which are used in the worship ceremony such as the house ceremony, red flower, soil from 7 places and color of worship ceremony and bonfire. In addition, the ritual making can be divided into 3 procedures: the introduction to the worship ceremony; being worked on the worship ceremony and the leaving from the worship ceremony. Furthermore, the choreography for Na Phat songs represents a superstition belief in order to meet the holiness of the worship ceremony. The Na Phat Brahman song is used for representing the condition of the priest entering to the worship ceremony. The Tra Sun Ni Bat song is also used in the ceremony representing the holiness song. Dancers must concentrate and pay respect on movement expression. It is a dance pattern that has been inherited until it becomes a convention of Khon performance. When bring it up for the show and setting scenery according to the story, it is considered

as a convention of Khon performance. Finally, the leaving worship ceremony has 3 categories:

1. Success ceremony 2. Failed ceremony due to breaking the rule (using the Na Phat Brahman to leave the ceremony) and 3. Destroying ceremony (using the Cherd song). However, the use of Na Phat song in the Khon performance depends on the script writer who has the well-knowledge in Khon performance.

Keywords : Appearance, Superstition Rituals, Khon Performance

บทนำ

ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ทั้งในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ มีการกล่าวไว้ 2 อย่าง คือ ไสยศาสตร์ที่ทำแล้วเกิดสิริมงคล หรือส่งผลให้เกิดสิ่งดี ๆ กับชีวิต เรียกไสยศาสตร์ประเภทนี้ว่ามนต์ขาวหรือไสยขาวอย่างหนึ่ง และไสยศาสตร์ที่นำไปใช้ในด้านที่สร้างความอับมงคลหรือความเสียหายให้กับบุคคลอื่น เรียกว่ามนต์ดำหรือไสยดำอย่างหนึ่ง สิ่งที่กำลังมานั้นมีให้เห็นตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน การกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองหรือหมู่คณะ และมักจะส่งผลต่อฝ่ายตรงข้ามในทางที่ไม่ดี ก็คือการกระทำในเรื่องไสยศาสตร์ในการทำให้ไสยขาวหรือไสยดำสำเร็จผลตามที่ต้องการ ต้องอาศัยการทำเรื่องของพิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดความเชื่อทางไสยศาสตร์ไปสู่ความสำเร็จได้ พิธีกรรมมีขั้นตอนรูปแบบ องค์ประกอบแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการในการทำพิธีกรรมนั้น เช่น การสาปแช่งหรือการทำคุณไสยไปสู่คนอื่น พิธีกรรมนี้ใช้ไสยดำเพื่อประโยชน์แก่ตนส่งโทษให้ผู้อื่น ส่วนพิธีกรรมทางด้านไสยขาว เช่น การอัญเชิญเทพเจ้า เทวดาที่เคารพนับถือ เชื่อว่าเป็นผู้ที่สร้างหรือมอบสิ่งที่ดีมีอานุภาพ อาทิ พิธีกรรมเพื่อให้ได้มา

ซึ่งอาวุธ หรือ ทำให้อาวุธมีอำนาจมากขึ้น เพื่อใช้ในการทำสงครามนำมาซึ่งชัยชนะ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ต้องมีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง ทั้งที่เป็นวรรณคดีพื้นบ้านและบทพระราชนิพนธ์ (สำนวน งามสุข, 2536)

วรรณคดีไทยและบทพระราชนิพนธ์ ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมตามความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ทั้งการใช้เวทมนต์คาถาประกอบการทำพิธีกรรม เช่น ขุนช้าง-ขุนแผน พระลอ อิเหนา หรือบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ มีพิธีกรรมด้านไสยศาสตร์บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้าที่นับถือ เพื่อการทำอาวุธคู่กาย ทำเสน่ห์ ทำคุณไสย ขออาวุธวิเศษและอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ รวมถึงการสร้างหรือปลุกเสกอาวุธทั้งที่มีอยู่เดิมให้มีอำนาจเพิ่มมากขึ้น เพื่อประโยชน์ตามที่ตนเองต้องการ ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่นหรือพลังใจให้เกิดขึ้นกับผู้ใช้ จะพบว่าในบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ มีการกล่าวถึงพิธีกรรมไว้ในทุกฉบับ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์

บทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึงการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับอาวุธประเภทต่าง ๆ ตามความเชื่อด้านไสยศาสตร์ โดยปรากฏอยู่ในตัวละครที่เป็นตัวเอกส่วนใหญ่ เช่น ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาซุบหอกกบิลพิทกุมภกรรณลับหอกโมกษศักดิ์ ตอนอินทรชิตทำพิธีซุบศรพรหมาสตร์ โดยกล่าวถึงที่มา องค์ประกอบ ขั้นตอนการทำพิธีกรรม และผลที่จะได้รับจากการทำพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมให้อาวุธมีอำนาจสูงสุดก่อนที่จะนำมาใช้ ตามความเชื่อและศรัทธาของตน เช่น การขอ การสร้าง การซุบ การเพิ่มฤทธิ์เดชแห่งอาวุธ ตั้งข้อสังเกตได้ว่า พิธีกรรมส่วนใหญ่ที่ทำเป็นเรื่องดี เป็นไสยศาสตร์ในทางไสยขาวเป็นส่วนใหญ่

บทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ที่เป็นวรรณคดี

การละคร แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อด้านไสยศาสตร์ในส่วนของฝ่ายยักษ์เป็นส่วนใหญ่ ทุกฉบับจะกล่าวถึงองค์ประกอบในการทำพิธีกรรม ประกอบด้วย เหตุแห่งการทำพิธีกรรม การเตรียมสถานที่ทำพิธี สิ่งที่ต้องใช้ในพิธีกรรม การเข้าสู่พิธี การประกอบพิธี จนถึง การออกจากพิธี เพื่อใช้ในการแสดงละคร มีการกำหนดเพลงร้อง เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบกระบวนท่ารำ ในแบบละครใน ที่มีทั้งความสวยงามและความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในการแสดง เมื่อนำมาทำเป็นบทเพื่อใช้ในการแสดงโขนฉาก การกำหนดเพลงหน้าพาทย์ใช้ประกอบกระบวนท่ารำก็ยังคงดำเนินเหมือนกับทางละคร เพราะโขนฉากเป็นการแสดงโขนที่ได้รับอิทธิพลมาจากละครใน เป็นการแสดงที่มีลีลากระบวนท่าร่างดงามกว่าการแสดงโขนที่มาจากการแสดงหนังใหญ่อย่างโขนหน้าจอบ บทโขนฉากที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงตอนพิธีกรรม เป็นการจัดทำตามบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในแต่ละฉบับ

การจัดทำบทโขนฉากตามแนวบทพระราชนิพนธ์เพื่อใช้ในการแสดง มีการถ่ายทอดวิธีการทำบทจากครูที่มีความรู้ในการทำบทสำหรับการแสดงโขนมาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้ทำบทโขนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สามารถพากย์และเจรจาในการแสดงโขน มีความรู้เรื่องบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์แต่ละฉบับเป็นอย่างดี บทโขนที่ทำเพื่อใช้ในการแสดงโขนจะเป็นบทสำหรับการแสดงโขนฉาก มีความแตกต่างจากการแสดงโขนหน้าจอบ เพราะการแสดงโขนหน้าจอบจะใช้วิธีการด้นกลอนของผู้พากย์และเจรจาที่ใช้ความจำและความสามารถในการดำเนินเรื่อง ไม่มีการทำบทไว้สำหรับแสดงอย่างชัดเจน เมื่อนำบทโขนฉากมาใช้แสดงหลายครั้ง มีการปฏิบัติที่เป็นรูปแบบ เป็นที่ยอมรับสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน จึงเกิดเป็นจารีตในการแสดงโขนฉาก

จารีตที่มีในการแสดงโขนฉาก เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดกระบวนท่ารำประกอบเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดงโขนฉากยึดถือปฏิบัติกันสืบมา เป็นทั้งแนวปฏิบัติ ข้อห้าม ความเชื่อในเรื่องความเป็นมงคลและอวมงคล ในการแสดงโขนฉากมีการกำหนด

ขั้นตอน กระบวนท่ารำ อุปกรณ์และอาวุธที่ใช้ในตอน การทำพิธีกรรม เพื่อใช้แสดงในแต่ละตอน เป็นพิธีกรรม ที่มีวัตถุประสงค์ในการทำพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว เช่น ขออาวุธ ขลุ่ย ลับหอก ส่วนใหญ่จัดอยู่ในความเชื่อ ด้านไสยศาสตร์ที่เป็นไสยขาว เป็นการทำให้พิธีกรรม เดียว ทั้งนี้มี บทพระราชนิพนธ์ที่น่าสนใจตอนหนึ่ง คือ ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาและ ขลุ่ยหอกกบิลพัท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการทำให้พิธีกรรม ที่มีวัตถุประสงค์ถึงสองอย่างอยู่ในพิธีกรรมเดียว หรือ เป็นการทำให้พิธีกรรมสองพิธีกรรมพร้อมกันในการทำ เพียงครั้งเดียว โดยวัตถุประสงค์ในการทำพิธีกรรม แสดงให้เห็นถึงความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ส่วนของ ไสยดำคือพิธีเผารูปเทวดา ส่วนของไสยขาวอยู่ในการ ทำพิธีกรรมขลุ่ยหอกกบิลพัท

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพิธีกรรม ด้านไสยศาสตร์ที่ปรากฏในการแสดงโขน ในการทำ พิธีกรรมของตัวยักษ์ที่มาสู่เพลงหน้าพาทย์และกระบวน ท่ารำ ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาและ ขลุ่ยหอกกบิลพัท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเชื่อด้านไสยศาสตร์ในบท พระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ ฉบับพระเจ้ากรุงธนบุรี รัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 รัชกาลที่ 6
2. ศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในการแสดงโขน ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดาและขลุ่ย หอกกบิลพัท
3. วิเคราะห์กระบวนท่ารำการประกอบพิธีกรรม ในการแสดงโขนตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูป เทวดาและขลุ่ยหอกกบิลพัท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มี 2 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

แบบไม่มีโครงสร้าง และ แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ประมวลจากการ วิเคราะห์เอกสาร ตำรา หนังสือที่เกี่ยวข้องกับ พิธีกรรม ด้านไสยศาสตร์ที่ปรากฏในการแสดงโขน จารัตการแสดง นาฏศิลป์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งการฝึก ปฏิบัติกระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์ที่เป็นพิธีกรรม ตามบทพระราชนิพนธ์ นำมาสรุปและอธิบายพรรณนา วิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ในบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์พบว่า เป็นความเชื่อ เรื่องไสยขาวเรื่องของความดีความเจริญและไสยดำ เรื่องที่เป็นสิ่งไม่ดีอัปมงคล ที่ได้รับอิทธิพลทั้งทาง ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ โดยอยู่ในรูปแบบ ของการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับอาวุธของฝ่ายยักษ์ แต่ละพิธีกรรมจะมีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว

2) ผลการศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในการ แสดงโขน ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรดเผารูปเทวดา และขลุ่ยหอกกบิลพัทพบว่า พิธีกรรมปรากฏเป็นขั้นตอน ในการประกอบพิธีกรรมมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เข้าสู่ พิธีกรรมด้วยเพลงพราหมณ์เข้า 2) ทำพิธีกรรม ด้วยเพลงหน้าพาทย์ตระ มีตระสันนิบาต เป็นต้น ในการ ออกจากพิธีกรรมใช้เพลงเชิดเพราะพิธีกรรมถูกทำลาย จากศัตรูเรียกพิธีแตก

3) ผลการวิเคราะห์กระบวนท่ารำการประกอบ พิธีกรรมในการแสดงโขนตอนทศกัณฐ์ทำพิธีทรายกรด เผารูปเทวดาและขลุ่ยหอกกบิลพัท พบว่า กระบวนท่ารำ ที่ใช้ในการแสดงมีการกำหนดเพลงหน้าพาทย์ เพื่อให้ เห็นถึงความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ เพลงหน้าพาทย์ ที่นำมาใช้ก็มีความเชื่อตามจารีตว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงพราหมณ์เข้า เพลงตระสันนิบาต กระบวนท่ารำ

แต่ละท่าก็เป็นท่าร่าที่กำหนดเป็นท่ามาตรฐานที่มีการสืบทอดกันมา ถือว่าเป็นท่าร่าที่มีความศักดิ์สิทธิ์ผู้แสดงท่าร่าต้องแสดงออกด้วยความตั้งใจและความเคารพจะนำมาแสดงเล่นไม่ได้

อภิปรายผล

1) ผลการศึกษาความเชื่อด้านไสยศาสตร์ในบทพระราชนิพนธ์รวมเกียรติพบว่า ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ในบทพระราชนิพนธ์ เป็นความเชื่อเรื่องไสยขาวเรื่องของความดีความเจริญและไสยดำเรื่องที่เป็นสิ่งไม่ดีอัปมงคล ที่ได้รับอิทธิพลทั้งทางศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ โดยอยู่ในรูปแบบของการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับอาวุธของฝ่ายยักษ์ แต่ละพิธีกรรมจะมีวัตถุประสงค์เพียงสิ่งเดียวสอดคล้องกับสูตรตัน ตัณตะอารยะ (2548) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทยของจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อที่ปรากฏมี 2 ประเภท คือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และคาถาอาคม ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพยดาต่าง ๆ ความเชื่อเรื่องเคล็ดลับและข้อห้ามเป็นความเชื่อที่ปรารถนาให้สำเร็จผลในทางที่ดี ไสยศาสตร์ที่นำมาใช้จึงเป็นไสยศาสตร์ที่เป็นไสยขาว เพราะความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธให้ความสำคัญด้านไสยขาว ส่วนความเชื่อด้านไสยดำนั้นมีกล่าวไว้น้อยมาก

2) ผลการศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในการแสดงโขน ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทราयरดเผารูปเทวดาและซุบหอกกบิลพบว่า พิธีกรรมปรากฏเป็นขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมมี 3 ขั้นตอน 1) เข้าสู่พิธีกรรมด้วยเพลงพราหมณ์เข้า สอดคล้องกับ ประเมษฐ์ บุญยะชัย (2540) ทำการวิจัยเรื่อง การร่ำของผู้ประกอบพิธีในพิธีไหว้ครูโขนละคร ผลการวิจัยพบว่า “การร่ำของผู้ประกอบพิธีไหว้ครูโขนละคร ว่าสถานะภาพของผู้ประกอบพิธีจากหัวหน้าศิษย์เป็นพราหมณ์ผู้ทรงศีล เพื่อประกอบพิธีครอบ” 2) ทำพิธีกรรมด้วยเพลงหน้าพาทย์ตระสันนิบาต สอดคล้องกับ สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2559) กล่าวว่า ทางดนตรีเพลงตระที่ปรากฏ

คือ เพลงตระสันนิบาต เพราะถือว่าเป็นเพลงตระที่เกิดขึ้นก่อนตระอื่นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนตระอื่น ๆ เกิดในสมัยรัชกาลที่ 3 กรุงรัตนโกสินทร์ ทางด้านนาฏศิลป์ ประเมษฐ์ บุญยะชัย จากการสนทนากลุ่ม กล่าวว่า เพลงตระที่ใช้ในการแสดงละคร คือ เพลงตระนอนหรือเรียกว่าตระแปลงเป็นการถ่ายทอดความรู้จากโบราณจารย์ ส่วนตระอื่น ๆ นั้นเกิดขึ้นภายหลัง เพลงตระเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงเพื่อให้ตัวละครใช้แสดงอิทธิฤทธิ์ เพื่อทำให้พิธีกรรมเกิดความสำเร็จตามความเชื่อด้านไสยศาสตร์ สอดคล้องกับ ชมนาด กิจขัน. (2553) กล่าวไว้ว่า “การร่ำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงถือว่าเป็นเพลงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ใช้เฉพาะตัวละครสูงศักดิ์หรือเทพเจ้าที่แสดงอิทธิฤทธิ์ แปลงกายหรืออัญเชิญเทพดา

3) การออกจากพิธีกรรมใช้เพลงเชิดเพราะพิธีกรรมถูกทำลายจากศัตรูเรียกพิธีแตกสอดคล้องกับบทพระราชนิพนธ์ของพระเจ้ากรุงธนบุรี กรมศิลป์ากร (2539) บทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กรมศิลป์ากร (เล่ม 3. 2540) บทพระราชนิพนธ์พระพุทธรูปเลิกล้านาถาลย์ (2553)

3) ผลการวิเคราะห์กระบวนการประกอบพิธีกรรมในการแสดงโขนตอนทศกัณฐ์ทำพิธีทราयरดเผารูปเทวดาและซุบหอกกบิลพบว่า กระบวนการร่ำที่ใช้ในการแสดงมีการกำหนดเพลงหน้าพาทย์ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ เพลงหน้าพาทย์ที่นำมาใช้มีความเชื่อตามจารีตว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงพราหมณ์เข้า เพลงตระสันนิบาต กระบวนท่าร่าแต่ละท่าก็เป็นท่าร่าที่กำหนดเป็นท่ามาตรฐานที่มีการสืบทอดกันมา ถือว่าเป็นท่าร่าที่มีความศักดิ์สิทธิ์ผู้แสดงท่าร่าต้องแสดงออกด้วยความตั้งใจและความเคารพจะนำมาแสดงเล่นไม่ได้ สอดคล้องกับ ชมนาด กิจขัน (2553) ผลการศึกษาพบว่า “การร่ำหน้าพาทย์ชั้นสูงหรือร่ำเพลงครุถือว่าเป็นเพลงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ใช้เฉพาะตัวละครสูงศักดิ์หรือเทพเจ้าที่แสดงอิทธิฤทธิ์ แปลงกายหรืออัญเชิญเทพดา ผู้ที่ร่ำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงต้องได้รับการต่อเพลงจากครุโดยต้องเข้าพิธีครอบ

มาก่อน และจะต้องร้องด้วยความเคารพและต้องร้องให้จบเพลงทุกครั้ง” ผลการวิเคราะห์กระบวนการทำรำประกอบพิธีกรรมในการแสดงโขนตอนทศกัณฐ์ทำพิธีทลายกรดเผาภูเขาดาวและซุบหอกกบิลพิทพบว่า กระบวนท่ารำที่ใช้ในการแสดงมีการกำหนดเพลงหน้าพาทย์ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ เพลงหน้าพาทย์ที่นำมาใช้ก็มีความเชื่อตามจารีตว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงพราหมณ์เข้า เพลงตระสันนิบาต กระบวนท่ารำแต่ละท่ากำหนดเป็นท่ามาตรฐานที่มีการสืบทอดกันมา โดยเรียกระบวนท่าจากต่ำไปหาสูง สอดคล้องกับเกิดศิริ นกน้อย (2549) ทำการวิจัยเรื่องการรำของตัวโขนยักษ์ในเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ ผลการศึกษาพบว่า “กระบวนท่ารำในกลุ่มเพลงหน้าพาทย์ ถูกกำหนดไว้เป็นแบบแผนการปฏิบัติท่ารำตามจารีตของนาฏยศิลป์โขน คือ ปฏิบัติท่ามือต่ำไปหาท่ามือสูง ซึ่งทำรำนั้นมีความเชื่อมโยงมาจากกระบวนท่าแม่ท่ายักษ์ การเคลื่อนที่การเคลื่อนที่จะเคลื่อนที่ไปทิศทางด้าน

หน้าตรง และเคลื่อนที่แบบใช้หน้าเลี้ยวหรือหน้าข้าง โดยใช้วิธีการก้าวเท้าไปด้านหน้า การก้าวไขว้ การก้าวข้าง แต่มีจุดมุ่งหมายในการเคลื่อนที่ไปทิศทางด้านหน้า กรอบจารีตในการปฏิบัติเพลงท่ารำเพลงหน้าพาทย์ จะไม่มีการเปลี่ยนท่ารำหรือรำผิดในเพลงหน้าพาทย์ที่เป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องดอกไม้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมในบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ ว่ามีความสำคัญต่อพิธีกรรมเมื่อนำมาใช้ประกอบการแสดงโขนจาก
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนท่ารำประกอบเพลงหน้าพาทย์ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในการแสดงโขนในตอนอื่น ที่ไม่มีการตั้งโรงพิธีกรรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2539). **บทพระราชนิพนธ์ของพระเจ้ากรุงธนบุรี**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- กรมศิลปากร. (2540). **บทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- เกิดศิริ นกน้อย. (2549). **“การรำของตัวโขนยักษ์ในเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ”** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมนาด กิจชน. (2553). **การรำหน้าพาทย์ชั้นสูงเพลงตระ (ตัวพระ)**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย.(2540). **“การรำของผู้ประกอบพิธีในพิธีไหว้ครูโขน – ละคร”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก,พระบาทสมเด็จพระ. (2554). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์. ชุดรามเกียรติ์พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ: เพชรกะรัต.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,พระบาทสมเด็จพระ. (2553). **รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและบ่อเกิดรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหนังสือชุดวรรณคดีอมตะของไทย**. กรุงเทพฯ: ฟ้ามีเดียเซ็นเตอร์.
- สรวัฒน์ ปลื้มปรีชา. (2559). **พิธีกรรมด้วยเพลงหน้าพาทย์ ตระสนันิบาต**. กรุงเทพฯ: สัมภาษณ์.
- สุदारัตน์ ตัณฑะอารียะ. (2548). **การวิเคราะห์ตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทยของจังหวัดพังงา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนวน งามสุข. (2536). **สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.